

MĂDĂLINA TOMESCU

**DREPTURILE OMULUI.
TENDINȚE ȘI ORIENTĂRI
CONTEMPORANE**

Copyright © 2013, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TOMESCU, MĂDĂLINA

Drepturile omului : tendințe și orientări contemporane /

Mădălina Tomescu. - București : Pro Universitaria, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-681-2

341.231.14

PREFAȚĂ

În condițiile actuale, când drepturile ființei umane sunt - tot mai frecvent, iar, în unele cazuri, tot mai brutal încălcate - când dreptul la viață, dreptul la sănătate, dreptul la siguranță personală, nemaivorbind de dreptul la onoare și demnitate sunt puse în cauză, o cercetare științifică consacrată "Drepturilor omului" reprezintă un demers academic pe care îl salutăm cu căldură, socotindu-l mai mult decât binevenit.

Datorăm acest demers academic unei personalități cu preocupări recunoscute și apreciate în activitatea didactică universitară și în abordarea științifică a drepturilor omului. Conf.univ.dr. Mădălina Tomescu a elaborat o nouă lucrare: **"Drepturile omului. Tendințe și orientări contemporane"**, în care ne atrage atenția asupra drepturilor care ne-au fost conferite - încă din perioada concepțiunii și până în ultima clipă a vieții - drepturi a căror respectare se impune în Comunitatea umană căreia aparținem, pentru ca viața în acea comunitate să fie normală, pentru ca să conviețuim în bună înțelegere și pentru ca să ne bucurăm de toate împlinirile la care năzuim în anii ce ne sunt hărăziți să-i trăim împreună și alături de mii, sute de mii, milioane de ființe vii.

În calitatea pe care am deținut-o de Raportor Special al Națiunilor Unite privind Drepturile Omului și Tineretul, în anii 1985-1993, am ajuns la concluzia că **"toate ființele umane se nasc cu șanse, trăiesc cu speranțe și mor cu regrete"**. Ne naștem cu șanse de a ne afirma în acele domenii ale vieții pe care le agreăm; trăim cu speranța că ne vom valorifica inteligența și priceperea în domeniul pe care l-am ales și că în viața personală vom întâlni cel mai bun partener, care să fie capabil de dăruire, de căldură și înțelegere sufletească, împreună cu care să ne convingem că viața merită trăită. Michel Eyquem de Montaigne - unul dintre cei mai apreciați gânditori din epoca Renașterii - observa că **"Oricât de frumos s-ar înfățișa soarta omului, el nu se poate numi fericit până nu trece cea de pe urmă zi a vieții sale, din pricina nestatorniciei și vălmășirii trebilor omenești, care se schimbă în chip și fel la cea mai ușoară clintire..."**, iar Charles Louis de Secondat Montesquieu punea o întrebare la al cărei răspuns trebuie să reflecteze toate ființele umane: **"Nu-i oare un lucru minunat să ne străduim să-i lăsăm pe oameni mai fericiți de cum am fost noi?"**

Profesoara Mădălina Tomescu încearcă să dea un răspuns la această întrebare prin analiza academică pe care o face cu privire la statutul legal de care beneficiem fiecare dintre noi, explicându-ne că avem drepturi și libertăți consacrate, în baza cărora putem să trăim în armonie cu ceilalți, în familie, în

comunitatea locală, în comunitatea națională, în comunitatea internațională...

Cartea pe care a elaborat-o Conf.univ.dr. Mădălina Tomescu ne aduce la cunoștință drepturile civile și politice, drepturile economice, sociale și culturale, drepturile de solidaritate, drepturile cetățenești, inclusiv dreptul la bună guvernare de care beneficiem în Comunitatea umană din care facem parte. Meritul autoarei constă și în prezentarea garanțiilor consacrate – prin lege - ca aceste drepturi să ne fie respectate.

Autoarea lucrării pe care v-o supunem atenției are preocupări constante într-un domeniu de mare importanță în lumea în care trăim: nediscriminarea. De mai mulți ani – în colaborare cu o instituție consacrată a statului: Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării – Conf.univ.dr. Mădălina Tomescu a organizat dezbateri științifice naționale și internaționale, care au propulsat-o între cei mai capabili cercetători în domeniu.

În analiza academică pe care a efectuat-o, autoarea se oprește și asupra îndatoririlor fundamentale ce ne revin, făcând o cercetare pertinentă asupra raportului corelativ, echitabil și necesar între drepturi și îndatoriri. Este remarcabilă argumentarea conținută în lucrare cu privire la exercitarea cu bună credință a drepturilor și libertăților fundamentale.

Găsim în cercetarea științifică pe care ne-o supune atenției autoarea o analiză amplă asupra acelor instrumente juridice și organisme constituite în sistemul european și în sistemul Națiunilor Unite pentru protecția și promovarea drepturilor omului.

***"Drepturile omului. Tendințe și orientări contemporane"** este o cercetare academică de referință în domeniu, necesară și studiile universitare, dar, totodată, utilă tuturor celor care sunt chemați, prin lege, să vegheze la promovarea și respectarea Drepturilor Omului. Este o carte în conținutul căreia fiecare dintre noi va găsi răspunsuri la multe din problemele cu care ne confruntăm în comunitatea națională, europeană și universală în care trăim.*

Prof.univ.dr. DUMITRU MAZILU
Raportor special al Națiunilor Unite privind Drepturile Omului și
Tineretul (1985-1993)
Președintele Comisiei Constituționale și pentru Drepturile
Omului a Consiliului Frontului Salvării Naționale

I. CUVÂNT ÎNAINTE...

La 65 de ani de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului nu putem să nu observăm faptul că, deși proclamate mai tot timpul, aplicarea drepturilor omului se lasă încă așteptată. Aceasta în ciuda eforturilor vizibile făcute de unele autorități publice!

Am observat în societatea românească un alt fenomen, mult mai interesant: acela că foarte mulți uzează de noțiunea “drepturile omului” amenințând autoritățile cu aceasta. Trebuie însă spus că este important ca fiecare dintre noi să-și cunoască drepturile, dar să nu uite de obligațiile pe care le are de îndeplinit. Pentru că, cel mai adesea, ne confruntăm cu dorința ca drepturile să ne fie respectate, fără să ne mai amintim că și noi, la rândul nostru trebuie să respectăm drepturile altora. Acestea sunt, de fapt, obligațiile corelative de care vorbește și profesorul Dumitru Mazilu în lucrarea sa “Drepturile Omului. Concept, exigențe și realități contemporane”.

Pe de altă parte, nu putem să nu observăm că există încălcări masive ale drepturilor omului. De la vecinul care nu ne respectă dreptul la liniște și odihnă, până la încălcarea dreptului la educație pentru copiii care nu sunt suficient de bogați sau aparțin unei alte etnii, toate sunt încălcări ale drepturilor noastre. Unii spun poate că acestea nu contează. Răspunsul este că fiecare gest contează și că de la aceste gesturi mărunte nu mai este decât un singur pas până la încălcări grave ale drepturilor omului.

Încă trăim astăzi una dintre cele mai grave crize mondiale. Am curajul să afirm că una dintre cauzele acestei crize ar putea fi chiar încălcarea drepturilor omului. De ce? Pentru că în goana după agonisirea unor sume cât mai mari de bani, s-a uitat că ceea ce contează nu sunt banii, ci sunt oamenii. Pentru nimeni n-a mai contat că sunt peste 500 de milioane de oameni fără știință de carte, că milioane de copii sunt vânduți chiar de către părinții lor din cauza sărăciei, că sclavia n-a dispărut încă definitiv și că mulți nu au ce mânca de pe o zi pe alta. Iată cum un drept fundamental: dreptul la un nivel de trai decent este încălcat cu brutalitate.

Această carte aș dori să fie un ghid în ceea ce privește cunoașterea drepturilor omului, dar și a principalelor mijloace de apărare a lor.

Este mai ușor să previi decât să vindec, nu-i așa?

1. DELIMITĂRI CONCEPTUALE

1.1. Drepturile fundamentale ale omului

Abordarea drepturilor și libertăților fundamentale trebuie efectuată ca o componentă firească a "tezaurului" drepturilor omului. Aceasta pentru că toate drepturile și libertățile sunt "fundamentale", ele privesc realizarea personalității umane, fiind determinante pentru afirmarea și dezvoltarea ființei umane².

În acest context, *DREPTURILE OMULUI* – evocă drepturile (naturale) ale ființei umane, înzestrată cu rațiune și conștiință, drepturi inalienabile și imprescriptibile. Ele reprezintă acele drepturi ale indivizilor, esențiale pentru viața, libertatea și demnitatea acestora, indispensabile pentru libera dezvoltare a personalității umane, drepturi stabilite prin Constituție și garantate prin aceasta și legi.

Drepturile omului privesc toate ființele umane oriunde s-ar afla, indiferent de sex, rasă și orice alte trăsături care ar deosebi pe cei care compun marea familie umană. Finalitatea tuturor reglementărilor internaționale din domeniul drepturilor omului este tocmai transpunerea în viață a acestor drepturi față de orice persoane, în toate țările lumii. Caracterul universal al drepturilor omului și libertăților fundamentale și al documentelor adoptate se exprimă în stabilirea unui standard minim, care se cere tuturor statelor spre a-l accepta și transpune în lege de la care derogări nu se admit decât prin legi și pentru rațiuni de ordine publică, bine precizate.

Adrian Năstase consideră drepturile omului ca fiind acele prerogative conferite de dreptul intern și recunoscute de dreptul internațional fiecărui individ, în raporturile sale cu colectivitatea și cu statul, ce dau expresie unor valori sociale fundamentale și care au drept scop satisfacerea unor nevoi umane esențiale și a unor aspirații legitime, în contextul economico-social, politic, cultural și istoric, ale unei anumite societăți³.

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului constituie nu doar o realitate, ci și o finalitate a întregii activități umane, bineînțeles a aceleia democratice și progresiste. De aici și atenția cuvenită care este acordată aproape peste tot în lumea actuală, problemelor teoretice și practice referitoare la drepturile omului, la protecția și respectul libertăților fundamentale ale persoanei umane.

---

² MAZILU, DUMITRU- *Drepturile omului. Concept. Exigențe și realități contemporane*- Ed. Lumina Lex, București, 2008, p. 84-85

³ NĂSTASE, ADRIAN- *Drepturile omului, religie a sfârșitului de secol*, R.A. Monitorul Oficial, București, 1992, p.18

MĂDĂLINA TOMESCU
DREPTURILE OMULUI. TENDINȚE ȘI ORIENTĂRI CONTEMPORANE

Problematica drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului este reglementată de dreptul constituțional în plan intern și este în același timp obiect al reglementărilor de drept internațional public⁴.

Conceptele de „drepturi ale omului”, „libertăți publice” și „drepturi ale cetățeanului” solicită o analiză atentă în interferența, dar și în individualizarea lor, deoarece, ele se condiționează dar nu se suprapun în mod perfect. Conceptul drepturilor omului, astfel cum a fost elaborat pe plan internațional, servește ca un important suport pentru fundamentarea ideii existenței drepturilor și libertăților cetățenești. Conceptul drepturilor omului are o semnificație mult mai largă decât acela al drepturilor cetățenești, deoarece drepturile omului sunt drepturi universal valabile, aplicabile tuturor ființelor umane, în timp ce drepturile cetățenești sunt, potrivit însuși denumirii lor, specifice unui anumit grup de oameni și anume cetățenii unui anumit stat⁵.

Trebuie însă specificat faptul că deși noțiunea de „drepturi ale omului” reprezintă o expresie care echivalează cu cea de „drepturi fundamentale ale omului” recunoscute pe plan internațional și „indicând un ansamblu de prerogative bazate pe demnitatea persoanei umane și a căror respectare se înțelege a fi promovată în folosul tuturor oamenilor”, ele nu se identifică una cu cealaltă. Din întreg ansamblul de drepturi de care beneficiază individul, doar o parte se încadrează în categoria de drepturi fundamentale ale omului, datorită importanței lor pentru viața și dezvoltarea ființei umane⁶.

1.2. Libertățile publice

Ca și drepturile fundamentale, *LIBERTĂȚILE PUBLICE* – sunt drepturi subiective, consacrate în legile fundamentale ale statelor alături de drepturile fundamentale ale omului. Spre deosebire de acestea, ele sunt însă considerate prerogative recunoscute și garantate juridic, situându-se, în consecință, în planul dreptului pozitiv. Se consideră că „libertățile publice asigură securitatea individului, constituind adevărate creațe ale acestuia față de stat.”⁷

Pe această linie, Georges Burdeau califică drepturile omului ca „prerogative abstracte” recunoscute naturii umane, iar „libertățile publice” ca „prerogative efective” susceptibile de realizare.⁸

---

⁴ TOMESCU, MĂDĂLINA – *Protecția juridică a drepturilor omului*- Ed. Pro Universitaria, București, 2009, p. 13

⁵ PURDĂ, NICOLAE, *Protecția drepturilor omului*, Editura Lumina Lex, București, 2001, p.26,27

⁶ DIACONU, NICOLETA, PURDĂ, NICOLAE – *Protecția juridică a drepturilor omului*, Ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 24

⁷ DIACONU, NICOLETA, PURDĂ, NICOLAE – *Protecția juridică a drepturilor omului*, Ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 20

⁸ BURDEAU, GEORGES – *Les libertés publiques*- L.G.D.J., Paris, 1966, p. 12, citat de Diaconu, Nicoleta, Purdă, Nicolae – op.cit. – p.20

MĂDĂLINA TOMESCU
DREPTURILE OMULUI. TENDINȚE ȘI ORIENTĂRI CONTEMPORANE

Ca și drepturile fundamentale, libertățile publice presupun existența unei societăți, în absența acesteia ele nu și-ar găsi rostul. Prin urmare, atât noțiunea de libertăți publice, ca și cea de drepturi fundamentale sunt strâns legate de noțiunea de stat. „*Ele nu au sens decât în cadrul unei societăți organizate, dotată cu o putere organizată și care acționează în relația dintre individ și stat, cu libertăți de care individul trebuie să se bucure, cu dreptul său la justiție în condițiile stabilite de lege, cu dreptul său de a participa la treburile publice și cu drepturile și îndatoririle sale asupra statului ca un drept la un nivel de viață suficient și la satisfacerea nevoilor sale fundamentale*”⁹.

În practica statelor, relevantă în Constituțiile lor, se utilizează frecvent noțiunile de ”drept” sau ”libertate”. Însăși Constituția României adoptată în 1991, dar modificată și completată în 2003¹⁰, folosește aceste noțiuni. Astfel, termenul ”drept” este utilizat pentru a desemna dreptul la viață și integritate fizică și psihică (art. 22), dreptul la apărare (art. 24), dreptul la informație (art. 31), dreptul la învățătură (art. 32), dreptul de a fi ales (art. 37), dreptul la moștenire (art. 46), dreptul la pensie (art. 47 alin. 2), dreptul de petiționare (art. 51) etc. Pe de altă parte, noțiunea de ”libertate” este folosită pentru a desemna libertatea conștiinței (art. 29), libertatea de exprimare (art. 30), libertatea întrunirilor (art. 39).¹¹

Doctrina apreciază astfel că atât noțiunea de ”drept al omului”, cât și cea de ”libertate” desemnează drepturi fundamentale, între ele neexistând diferențe majore, chiar dacă le regăsim nuanțate în reglementările în vigoare.¹²

1.3. Drepturile cetățenești

O primă problemă teoretică o constituie definirea drepturilor fundamentale cetățenești¹³.

Pentru definirea lor trebuie să luăm în considerație că:

a) **Sunt drepturi subiective** - Drepturile fundamentale ale cetățenilor nu constituie o categorie de drepturi deosebite prin natura lor de celelalte drepturi subiective. La fel ca orice drepturi subiective ele constituie o anumită facultate (posibilitate) recunoscută de dreptul obiectiv unei persoane de a adopta o anumită conduită juridică sau de a cere celuilalt sau celorlalte subiecte o atitudine corespunzătoare și de a beneficia de protecția și sprijinul statului în realizarea

---

⁹ EIDE, ASHJRN – Opere. Pp.17 citat de CLOȘCĂ, IONEL, SUCEAVĂ, ION- *Tratat de drepturile omului*- Ed. Europa Nova, București, 2006

¹⁰ A se vedea Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, aprobată prin Referendumul național din 18-19 octombrie 2003 și publicată în Monitorul Oficial nr. 758/29 octombrie 2003.

¹¹ DIACONU, NICOLETA, PURDĂ, NICOLAE – op.cit.-p. 20

¹² Ibidem, p. 21.

¹³ MURARU, IOAN- *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Actami, București, 1998, p.165

MĂDĂLINA TOMESCU
DREPTURILE OMULUI. TENDINȚE ȘI ORIENTĂRI CONTEMPORANE

pretențiilor legitime.

b) **Sunt drepturi esențiale pentru cetățeni** - Constatând că drepturile fundamentale sunt drepturi subiective, nu înseamnă că se neagă utilitatea categoriei drepturilor fundamentale cetățenești; aceasta deoarece, deși nu au un specific propriu nici din punct de vedere al naturii juridice și nici al obiectului lor, drepturile fundamentale ale cetățenilor își justifică pe deplin existența ca o categorie distinctă de celelalte drepturi subiective datorită importanței economice, sociale și politice pe care o au.

c) **Datorită importanței lor sunt înscrise în acte deosebite, cum ar fi declarații de drepturi, legi fundamentale (constituții)** - Deoarece au această poziție importantă în cadrul drepturilor subiective, drepturile fundamentale sunt cuprinse în textul Constituției, care le investeste cu garanții juridice speciale. Deoarece normele constituționale se găsesc în fruntea ierarhiei celorlalte norme juridice, acestea trebuind să fie conforme cu normele constituționale, urmarea este că drepturile fundamentale, deoarece sunt prevăzute și garantate de Constituție, se ridică prin forța lor juridică deasupra tuturor celorlalte drepturi subiective. Totodată astăzi, sub forma de drepturi ale omului, drepturile fundamentale ale cetățenilor, spre deosebire de alte drepturi, își găsesc ocrotire și într-o serie de documente internaționale, cum ar fi Declarația universală a Drepturilor Omului și cele două Pacte Internaționale ale Drepturilor Omului din 1966 adoptate de Adunarea Generală a O.N.U.

Ținând cont de cele precizate mai sus, prin noțiunea de drepturi fundamentale cetățenești se desemnează acele drepturi ale cetățenilor care, fiind esențiale pentru existența fizică, pentru dezvoltarea materială și intelectuală a acestora, precum și pentru asigurarea participării lor active la conducerea statului, sunt garantate de însăși Constituția¹⁴.

Această categorie de drepturi prezintă, după cum s-a văzut, o serie de caracteristici proprii, în sensul în care cetățeanul este legat de statul din care face parte prin drepturile pe care acesta i le recunoaște și i le garantează, dar și prin îndatoririle fundamentale consfințite în Constituție¹⁵.

DREPTURILE CETĂȚENEȘTI– *evocă așadar, drepturile ființei umane, care are calitatea de cetățean, care se integrează într-un anumit sistem social-politic, comandat de reguli juridice, dar și de reguli de ordin religios, moral și politic.*

---

¹⁴ DRĂGANU, TUDOR -*Drept constituțional și instituții politice*, Editura Lumina Lex, 1998, Volumul 1, p.151

¹⁵ A se vedea și DIACONU, NICOLETA, PURDĂ, NICOLAE – op.cit.- p. 21